

Ingyen hozzáférhető tartalomjegyzék-szolgáltatások a Weben

A World Wide Webet tudományos kutatók fejlesztették ki a hatékonyabb szakmai kommunikáció érdekében, és nem gazdasági célok által vezérelve. Az már jóval a Web megjelenése előtt is nyilvánvaló volt, hogy az elsődleges információk – amelyek sokat érnek – mindig is sokba fognak kerülni. A kilencvenes évek közepén a WWW elterjedésekor mégis sokan reménykedtek abban, hogy a világhálón már ezek az információk is ingyen hozzáférhetőek lesznek mindenki számára. Hamar bebizonyosodott azonban ennek az elképzelésnek a téves volta. Mára az vált jellemzővé, hogy az azonos típusú szolgáltatáson belül is találhatunk nagyon drágát, és olyant is, ami ingyenesen hozzáférhető. Közben viszont a hagyományos, a nyomtatott szolgáltatások ára folyamatosan nő. Hogy ebben a helyzetben miként hasznosíthatók a hálózaton fellelhető információk a könyvtárak számára, azt a tartalomjegyzék-szolgáltatásokon keresztül mutatjuk be. Arra keressük a választ, hogy enyhíthetik-e a tágran értelmezett tartalomjegyzék-szolgáltatások a „szűkölködő” könyvtárak folyóirat-kezelési és információkeresési gondjait.

1. Fogalommagyarázat

1.1 A tartalomjegyzék-szolgáltatások tudományos folyóiratok, szaklapok tartalomjegyzékét teszik elérhetővé az olvasók számára. Vagyis közlik, hogy egy adott lap adott számában ki milyen című munkát publikált. A már régóta létező nyomtatott változatokban (gondoljunk csak a „klasszikussá” vált *Current Contentsre*) kereshettünk a szerzők nevére és a tárgyszavakra is egy-egy adott számon belül, illetve a kumulatív indexek révén az egész éves anyagban. De ha csupán ennyit tudnának ezek a szolgáltatások, akkor az még nem indokolná, hogy miért kerültek fel, miért kerülnek fel, és miért fognak felkerülni a Webre. A számítógép ugyanis lehetőséget ad arra, hogy a tartalomjegyzékekben szereplő adatmezők szavaira, összetett kifejezésére, vagy ezeknek a kifejezéseknek egy részére gyorsan és eredményesen tudjunk keresni. Azaz a nyomtatott tartalomjegyzékektől eltérően már nem kell az egymás után megjelenő számok mindegyikét egyesével végigböngészni ahhoz, hogy megtaláljuk az általunk keresett információt. Ráadásul ezt nem egy, hanem több tíz, több száz, sőt több ezer folyóirat egyszeri lekérdezésével tehetjük meg. A keresés eredményeképpen pedig a különböző szolgáltatásoktól függően nemcsak a tartalomjegyzék, hanem a cikkek kivonata, sőt egyes esetekben a cikk teljes szövege is azonnal elérhető az olvasó, a felhasználó számára.

1.2 A tágran értelmezett tartalomjegyzék-szolgáltatások fogalmát két dolog miatt tartom szükségesnek:

- az egyes szolgáltatásokban feldolgozott folyóiratok különböző típusa miatt,
- az egyes szolgáltatások által nyújtott különféle keresési és megjelenítési lehetőségek miatt.

1.2.1 Az első indok bővebben azt jelenti, hogy – ellentétben *Koltay Tiborral* [1] nem csak az elektronikus, illetve online folyóiratokkal kívánok foglalkozni. Ma még a szakirodalom döntő része nyomtatott formában jelenik meg – és egyes tartalomjegyzék-szolgáltatások is kizárólag csak a nyomtatott folyóiratokat dolgozzák fel –, ami persze nem zárja ki azt, hogy ezek egy hányada már elektronikus formában is hozzáférhető. A párhuzamos megjelenésűeknél lényegesen kisebb azoknak a lapoknak a száma, amelyek csak elektronikus úton jelennek meg. Természetesen találkozni fogunk olyan szolgáltatásokkal, ahol csak az elektronikus lapok találhatóak meg a tartalomjegyzék-szolgáltatásban. Tehát az általam tágran értelmezett tartalomjegyzék-szolgáltatásokban indifferens a feldolgozott folyóirat megjelenési módja.

1.2.2 A második ok: az alábbiakban 28 különböző szervezet, intézmény, kiadó szolgáltatását azonos szempontok alapján elemezve olyan keresési, illetve megjelenítési lehetőséget tártam fel, amilyen ezek mindegyikében megtalálható. Arról a mindenhol megtalálható lehetőségről van szó, amikor kiválasztott lapok kiválasztott számainak tartalomjegyzékét listázva – lapok címeinek listája,

egy lap évfolyamainak listája, egy évfolyam számainak listája, egy szám tartalomjegyzéke – tudjuk megjeleníteni. Ez nem több, mint a nyomtatott tartalomjegyzék-szolgáltatások egyes füzeteinek egyenkénti kézbevétele, de ennek az egyetlen besorolási szempontnak a figyelembevételével könnyen eldönthető, hogy az adott adatbázist nevezhetjük-e vagy sem tartalomjegyzék-szolgáltatásnak. Ennek a minimális feltételnek a szemügyre vételével alakult ki a tárgyalt adatbázisok viszonylag nagy halmaza. A cikk végén levonandó következtetések között visszatérünk arra, hogy melyek azok az ismérvek, amelyek megléte esetén egy szolgáltatást ideális tartalomjegyzék-szolgáltatásnak nevezhetünk.

1.3 Könyvtárunk az egyre súlyosbodó anyagi feltételek és a növekvő folyóiratárak miatt már 1995-ben elkezdte a tartalomjegyzék-szolgáltatások rendszeres használatát. A pénzügyi problémák azóta sem oldódtak meg, így jelentősen csökkentette, szűkítette a tárgyalt adatbázisok számát, hogy csak az ingyenes szolgáltatásokat tudjuk igénybe venni. Emiatt nem esik szó a meg lehetőségen drága teljes szövegű, illetve a cikkek kivonatait tartalmazó szolgáltatásokról (OCLC FirstSearch, UMI Proquest Direct, Periodical Contents Index), illetve azokról a dokumentumküldő szolgáltatásokról, amelyek adatbázisai többek közt a tartalomjegyzék-szolgáltatásokra épülnek, de még az ezekben történő keresés sem ingyenes. Utóbbiak közül – kivételként – mégis tárgyaljuk a Swetscan szolgáltatást, amely kedvező ára miatt még a honi felsőoktatási könyvtárak számára is megfizethető, emiatt szinte valamennyi egyetemi és sok főiskolai könyvtárban elérhető. (Az elektronikus dokumentumküldő rendszerekről alapos áttekintés olvasható a TMT 1998. évi 8–9. számában [2]).

1.4 Mivel a két – később még részletesen ismertető – hazai szolgáltatástól eltekintve külföldi készítőik termékeivel találkozunk, érdemes a fogalom angol fordításait, angol megfelelőit felsorolni. A tartalomjegyzék-szolgáltatás a *Table of Contents Services* szó szerinti fordítása, így hívják a Swets and Zeitlinger, illetve a Wiley-VCH szolgáltatását. Némelyik szolgáltató (*Ingenta Journals*, *BUBL Journals*, *MIT Journals*) egyszerűen csak folyóiratoknak, más (*CUP Journals Online*) online folyóiratoknak nevezi szolgáltatását. Az Uncover szolgáltatásának neve *Current Awareness Service* vagy *Current Alerting Service with Individual Article Supply (CAS-IAS)*, vagyis folyamatos tájékoztató vagy témafigyelő szolgáltatás egyedi megrendelésen alapuló cikkszolgáltatással [3], rövidebben folyamatos témafigyelés és cikkszolgáltatás [4]. Ezekből az elnevezésekből is látható, hogy a – most nem tárgyalt – dokumentumküldő szolgáltatók szolgáltatásainak egyik fontos része a tartalom-

jegyzék-szolgáltatás. A felhasználónak először meg kell keresnie a kívánt dokumentum pontos adatait ahhoz, hogy utána meg tudja rendelni.

2. Az egyes szolgáltatások vizsgálatának tapasztalatai

A függelékben között táblázatokban (A vizsgált szolgáltatások részletes adatai) huszonhat külföldi és két hazai szolgáltatást vizsgáltam. A szolgáltatások neve és Internet-címe mellett a következő tizenegy szempont alapján történt az értékelés:

- Mekkora a szolgáltatás folyóiratbázisa, azaz mennyi lapot dolgoz fel?
- Mikor indult a szolgáltatás, azaz mi a legkorábban feldolgozott lap nyomtatott változatának megjelenési éve?
- Csoportosították-e a feldolgozott lapokat szakterület szerint?
- Csoportosították-e a feldolgozott lapokat betűrend szerint?
- Ha lehetséges a keresés, akkor mely adatmezők szavaira kereshetünk?
- Mely adatelemek jeleníthetők meg az egyes szolgáltatásoknál?
- Több szóból álló keresőkérdés esetén milyen logikai, helyzetjelölő operátorok segítségével kapcsolhatók össze az egyes szavak?
- A keresés során felmerülő problémákhoz adnak-e segítséget ún. súgóoldalak megadásával?
- A szolgáltatás használatához a belépéskor meg kell-e adni valamilyen „login”-t?
- A szolgáltatás használatához a belépéskor meg kell-e adni valamilyen jelszót?
- Milyen további többletszolgáltatással várják a szolgáltatók a felhasználókat?

A vizsgálatok alapján az alábbi következtetések vonhatók le.

2.1 A szolgáltatások neve alapján, illetve címodaluk megtekintése után megállapítható, hogy milyen intézmény vagy szervezet adatbázisáról van szó. Ennek alapján a szolgáltatások a *szolgáltató típusa* szerint az 1. táblázatban látható módon csoportosíthatók.

Ebből a felsorolásból az derül ki, hogy a kiadók igen aktívak ezen a téren: próbálják meghatározni, hogy mi az, amit érdemes a hálózaton megjeleníteni úgy, hogy a hagyományos, nyomtatott termékeiket továbbra is el tudják adni az elektronikus szolgáltatások mellett.

A tudományos társulatok az elsők között ismerték fel a hálózat nyújtotta lehetőségeket, s ezek közé tartozik saját folyóirataik tartalomjegyzékeinek, a cikkek kivonatainak, vagy a teljes cikkeknek elektronikus publikálása.

1. táblázat

A szolgáltató típusa szerint

Kiadó	17
Tudományos társulat	5
Egy vagy több könyvtár	4
Dokumentumküldő, előfizetési ügynökség	2

A könyvtárak által működtetett négy szolgáltatás felét a két úttörő hazai kezdeményezés, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem és a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja könyvtárainak tartalomjegyzék-szolgáltatása jelenti. Akár ebbe a kategóriába is sorolhattuk volna az utolsó csoportba helyezett Uncover szolgáltatást, amelynek dokumentumhátterét a Colorado Alliance Research Library (CARL), vagyis négy amerikai könyvtár által létrehozott konzorcium biztosítja. Azért került mégis a Swetscannel együtt külön kategóriába, mert a folyóiratbázis nagysága is jelzi, hogy e két esetben a dokumentumküldésre esik a legnagyobb hangsúly.

2.2 Aszerint, hogy az egyes szolgáltatások egy vagy több tudományterület folyóiratait tartalmazzák-e, a 2. táblázat állítható össze.

2. táblázat

Szakterületi csoportosítás szerint

	Van szakterületi csoportosítás	Nincs szakterületi csoportosítás
Több szakterület folyóiratait tartalmazza	15	4
Egy szakterület folyóiratait tartalmazza	1	8

Jól látható, hogy a tartalomjegyzék-szolgáltatások nagyobb része több tudományterület folyóirataival foglalkozik, s ezeket szakterület szerint is csoportosítja szolgáltatásában. Egy-egy szakterületre szorítkoznak a tudományos társulatok, vagy kisebb, szakosodott kiadók tartalomjegyzék-szolgáltatásai.

2.3 A vizsgálat következő szempontja az időbeli korlátok megállapítása volt (3. táblázat).

Ezekből az adatokból két dolog következik:

- A feldolgozott folyóiratok évszámából is látható, hogy az Internet 1995 táján, a WWW megjelenésével vált igazán elterjedté.
- Bár – ahogy azt K. Brunskill is említi – az olvasók a retrospektív anyagot is igényelnék, a tartalomjegyzék-szolgáltatások jellegükből adódóan elsősorban kurrens szolgáltatások, azaz csak a legújabb irodalomhoz nyújtanak hozzá-

férést [4]. A mai helyzetben elképzelhetetlennek látszik ennél a szolgáltatástípusnál az a fajta retrospektív konverzió, amely a könyvek esetében már többé-kevésbé megvalósult.

3. táblázat

A feldolgozott folyóiratok megjelenési éve szerint

Mennyi szolgáltató indult 1991 előtti folyóiratokkal?	7
Mennyi szolgáltató indult 1991 és 1994 közötti folyóiratokkal?	3
Mennyi szolgáltató indult 1995 utáni folyóiratokkal?	18

2.4 Bár Brunskill kétségbe vonja a felhasználók igényét a folyamatos témafigyelésre, vizsgálatunk következő adataiból az derül ki, hogy a szolgáltatók szívesen vállalják a többnyire ingyenes, e-mailen keresztül történő rendszeres szakirodalomfigyelést. A adatbázisok több mint egyharmada, 10 szolgáltatás nyújt ilyen lehetőséget.

2.5 A következő lépésben azt vizsgáltam, hogy mekkora volt a feldolgozott folyóiratok száma az egyes adatbázisokban (4. táblázat).

4. táblázat

A feldolgozott folyóiratok száma szerint

100 folyóiratnál kevesebbet tartalmaz	19
100 és 1000 között van a feldolgozott folyóiratok száma	6
1000-nél több folyóirattal foglalkozik	3

Várakozásainknak megfelelően a kisszámú folyóiratot tartalmazó adatbázisok száma a legnagyobb, míg az igen nagy folyóiratbázisú szolgáltatások száma kevés.

2.6 A következő pontban arra irányult a kérdés, hogy milyen mélységű információt nyújtanak az egyes szolgáltatók (5. táblázat).

5. táblázat

A megjeleníthetőség szerint

Tartalomjegyzék a cikkek bibliográfiai leírásával	28
A cikkek kivonatai	14
A cikkek teljes szövege	5

A táblázat első sorában szereplő feltétel alapján került be az adatbázisba egy-egy szolgáltatás, ezért értelemszerűen itt a maximális értéket kaptuk. Akkor mondtuk, hogy az egyes adatbázisok kivonatai is megjeleníthetők, ha ez valamennyi feldolgozott folyóirat valamennyi feldolgozott cikké-

re érvényes volt. Hasonló módon jártunk el a teljes szövegű megjeleníthetőség eldöntésénél is.

Ha a vizsgálat utóbbi két szempontjának adatait összevetjük, egy újabb kézenfekvő következtetés adódik. Az igen nagy adatbázissal dolgozó szolgáltatásoknál nincs reális esély arra, hogy a hivatkozásnál mélyebb információt szolgáltatassanak a keresés eredményeként. Ez teljesen érthető is, hiszen akkor kevesebb lenne az igény arra, hogy a publikáció másolatát a felhasználó megrendelje magának. A szűkebb folyóirat-állománnyal dolgozó szolgáltatók viszont már mélyebb információval segítik a felhasználót. A kivonat, illetve a teljes cikk közreadása természetesen a szerzői jogi kérdések tisztázását vonja maga után, illetve a szolgáltató részéről annak eldöntését, hogy ez mennyire csökkenti az esetleges nyomtatott változat eladásának esélyeit. A felhasználói oldalról természetesen megvan erre az igény, ahogyan az a helyi tapasztalatainkból, illetve Brunskill már említett cikkéből is kiderül. „Az olvasók a szolgáltatásoktól a lehető legtöbb információt várják. Ha már a teljes cikket nem is olvashatják, legalább a kivonathoz szeretnének hozzájutni” [4].

2.7 Végül azt vizsgáltam, hogy a keresésre milyen lehetőségeket nyújtanak a különböző szolgáltatások.

2.7.1 Első lépésként azt néztem meg, hogy van-e egyáltalán keresési lehetőség az egyes adatbázisokban, és ha van, az csak egy folyóirat, vagy az összes folyóirat egyidejű lekérdezésére alkalmas-e (6. táblázat).

6. táblázat
Kereshetőség szerint

Nem lehet keresni a szolgáltatásban	6
Egyszerre csak egy folyóirat cikkein belül lehet keresni	3
Egyidejűleg kereshető az összes folyóirat anyaga	19

Látható, hogy a szolgáltatások kétharmadában adott a lehetőség a folyóiratok egyidejű lekérdezésére, ami remélhetőleg a későbbiek során a többi adatbázisban is megoldható lesz.

2.7.2 A következő értékelési szempont az volt, hogy az egyes szolgáltatásokban a keresés során mely adatmezők elemei kereshetők (7. táblázat).

Megfigyelhetjük, hogy a szerző nevére és a cikk címének szavaira történő keresés lehetősége kezd általánossá válni. Az lenne az ideális állapot, ha emellett még a tárgyszó, illetve a kivonat szavaira történő keresés is lehetséges volna a szolgáltatások többségénél.

7. táblázat
A kereshető adatmezők szerint

A szerző neve	16
A folyóirat címének szavai	8
A cikk címének szavai	16
A cikk kivonatának szavai	9
A cikk teljes szövegének szavai	8
Bárhol álló szó	2
Tárgyszavak	10
Egyéb jelzet	3
ISSN	2

2.7.3 Befejezésül megvizsgáltam, hogy a több szóból álló keresőkérdés megfogalmazásakor milyen operátorok használhatók (8. táblázat).

8. táblázat
A keresési operátorok szerint

Lehetséges az AND, OR, NOT logikai operátorok használata	18
Lehetséges a NEAR, ADJACENT helyzeti operátorok használata	7
Egyéb operátorok és szimbólumok használhatók	9
A találati lista tovább szűkíthető	3

Az adatbázisok nagyobb részénél alkalmazható logikai operátorok pontosítják a keresés eredményét, de a találatok akkor lesznek valóban relevánsak, ha a szóösszetételeket kötött deskriptorként adhatjuk meg, vagy a helyzeti operátorok segítségével fogalmazhatjuk meg a keresőkérdést. Ahogyan azt S. Gehrke is megfogalmazta, a folyóiratok fölött átívelő keresés lehetőségeinek bővítése [5] segítheti a felhasználót a releváns információ megszerzésében. Ennek fontos segédletei lehetnek a sűgő képernyők is. E gondolatmenet továbbfűzéséből adódik az is, hogy gondot kell fordítani az olvasók folyamatos tájékoztatására és továbbképzésére is [4].

3. Az adatbázisok használatának további értékelési szempontjai

H. Woodward a már idézett művében [3] felsorolja azokat a szempontokat, amelyek alapján eldönthető, hogy igénybe vegye-e a könyvtár az egyes szolgáltatásokat vagy sem. Számunkra sajnos mindig az az első kérdés, hogy mennyibe kerül. És ezen a ponton térek vissza Koltay Tibor már említett cikkére [1], ahol azt írja, hogy szinte minden tartalomjegyzék-szolgáltatás kereskedelmi vállalkozás. Valóban ez a helyzet, mégis van lehetőség arra, hogy üzletkötés nélkül, térítésmentesen használjuk az adatbázisokat. És ha csakugyan ingyenesen hozzáférhető szolgáltatásról van szó, akkor jöhet a többi szempont: segíti-e a nyomtatott

termék használatát? Igen, hiszen ezek is könnyebben kezelhetők a keresőprogramok segítségével. Választ adhatunk arra a kérdésre is, hogy jobb szolgáltatást nyújtanak-e az olvasóknak. Tapasztalataink alapján erre úgy felelhetünk: nem az a kardinális kérdés könyvtárunkban, hogy egyes szolgáltatásaink közül melyik a legjobb, hanem az, hogy ezek egymást kiegészítve, együttesen a lehető legteljesebb információt nyújtsák az olvasóknak.

Nem tértem ki rá, de megvizsgálható, hogy a különböző szolgáltatások folyóiratai között mennyi átfedés van. Mivel ezeknél a szolgáltatásoknál az egyik használata nem zárja ki a másikat, nem sorsdöntő kérdés annak eldöntése, hogy melyik adatbázisban végezzük el a keresést. A gyakorlat az, hogy a összes adatbázist lekérdezzük a keresett információért. Ez azért is előnyös, mert mindegyik adatbázis más-más plusszal, extra szolgáltatással csalogatja a felhasználót, és így a sok apró előnyből ki lehet hozni olyan eredményt, amely használt az online szolgáltatóközpontok adatbázisaiban, vagy a dolgozat elején említett előfizetéses szolgáltatásokban folytatott keresés eredményéhez. Amelyek a leggyorsabb, legrelevánsabb, legteljesebb információt adják, de komoly összegeket kell fizetni használatukért. Ami ott egy helyen megtalálható térítési díj ellenében, azt esetünkben sok helyről kell összeszedgetni, de ingyen.

Érdeemes lenne a későbbiekben azt is megvizsgálni, hogy a tárgyalt szolgáltatások mennyiben ölelik fel az egyes szakterületek legjelentősebb lapjait. Azaz a valóban fontos folyóiratokat dolgozzák-e fel a tartalomjegyzék-szolgáltatások. Az erre vonatkozó vizsgálatokról F. Pond cikkében [6] olvashattunk egy összefoglalást.

Mivel ezek a szolgáltatások a hálózaton keresztül hozzáférhetők, ezért az Internet jellegéből adódóan rendkívül gyorsan változnak, változhatnak, tehát a cikk pillanatnyi – 1998. október végi – állapotot tükröz. Másrészt mindenképpen komolyan fontolóra kell venni ezeknek a szolgáltatásoknak a használatát ott, ahol a hálózati kapcsolat költségei is az adott intézményt terhelik. (Sajnos e beszámoló megjelenésének időpontjában már előfordulhat, hogy a felsőoktatási, az akadémiai szféra intézményeinél is ez lesz a helyzet.) Felvetődhet az esetleges offline adatbázisok, CD-ROM adatbázisok használata ezek helyett, de a szolgáltatások kurrens jellegéből adódóan ez nem jelentheti a kérdés megnyugtató megoldását.

4. Milyen változások várhatók?

A fenti eredmények alapján összeállíthatjuk, hogy milyen lenne egy ideális tartalomjegyzék-szolgáltatás. Egy ideális adatbázisban egyidejűleg

kereshetők legyenek az összes feldolgozott lap cikkei – a szerző, a cikk címének szavai, a kivonat szavai, illetve tárgyszavak alapján. A keresőkérdés témáját kötött deskriptorokkal, logikai és helyzeti operátorok közös alkalmazásával lehessen megfogalmazni. Az esetleges problémák megválaszolásához online „súgó” (help funkció) álljon rendelkezésre. A talált cikkek kivonatai is hozzáférhetők legyenek. Az áttekinthetőséget a folyóiratok betűrendes, illetve téma szerinti indexével biztosítsa. Igény esetén e-mailen keresztül témafigyelést is szolgáltatson.

Ha végignézzük az elemzett huszonnyolc szolgáltatást, akkor a fenti kritériumok alapján két ideálisnak nevezhető adatbázist találunk (*BUBL Journals, Springer LINK*). Azaz vannak még fejlődési lehetőségek. Hazai viszonylatban várakozással tekinthetünk a kiadók aktivitásának növekedése elé, illetve reménykedve várjuk a nemzeti könyvtár vezetésével talán megvalósuló Időszaki Kiadványok Repertórium offline (CD-ROM) vagy online, hálózati verziójának megjelenését.* Ha pedig a jövőben az a – könyvtárak számára kedvezőtlen – változás következne be, hogy a fenti szolgáltatások mindegyike előfizetésessé válik, akkor gondolkodni kell egy kiválasztott szolgáltatás több könyvtár által történő közös előfizetésén. Brunskill a már többször említett cikkét [4] úgy zárja, hogy ezek a szolgáltatások jelenthetnek segítséget a könyvtárak számára ahhoz, hogy lépést tartsanak a nyomtatásban megjelenő információk tömegével. Persze arra figyelmeztet, hogy nem ezek jelentik a gyógyírt minden felmerülő bajra; de a technika fejlődésével, a kommunikációs hálózatok kiépülésével és a hozzáférési lehetőségek szélesedésével ideális szolgáltatássá válhatnak a tájékoztatásban.

Könyvtárunk munkatársai és a cikk szerzője is remélik, hogy a jövőben az elszegényedő könyvtárak számára kedvező változások várhatók. Munkánk során igyekszünk folyamatosan beépíteni szolgáltatásaink közé ezeket az adatbázisokat, és használatukról rendszeresen tájékoztatjuk olvasóinkat. A cikk alapjául szolgáló linkgyűjtemény elérhető közvetve a Veszprémi Egyetem Központi Könyvtárának honlapjáról (<http://www.vein.hu/library/ve/hun.html>), vagy közvetlenül az alábbi címen: <http://www.vein.hu/library/ve/toc-hun.htm>.

* A Magyar Nemzeti Bibliográfia CD-ROM-kiadásának 1998/2-es felújításában már megtalálható egy sajtórepertórium, amely az 1993-tól 1998. július végéig feldolgozott 1810 időszaki kiadvány cím válogatott cikkeinek leírását tartalmazza a természet- és a társadalomtudományok területéről. – T. G.

Függelék

A vizsgált szolgáltatások részletes adatai

Név	American Institute of Physics Journal Home Pages	American Mathematical Society Journals	American Medical Association Journals
URL	http://www.aip.org/journals/journals.html	http://www.ams.org/journals/	http://www.ama-assn.org/public/journals/
Folyóiratbázis	36	8	11
A legkorábbi feldolgozott lap megjelenési éve	1991	1996	1995
Tematikus index	Nincs (egy szakterületet dolgoz fel)	Nincs	Nincs (egy szakterületet dolgoz fel)
Alfabetikus index	Van	Van	Nincs
Kereshető mezők	Egy lap cikkeiben, egy szám cikkeiben, az összes lapban, de csak előfizetőknek!	Szerző neve, cikk címe, kulcsszó, kivonat szövege, cikk szövege, hivatkozások, bárhol álló szó, osztályozási jelzet	Szerző, cím szava, tárgyszó
Megjeleníthető	Tartalomjegyzék, bibliográfiai leírás, egyes lapoknál a kivonat és előfizetéssel az összes kivonat, illetve a teljes szöveg	Tartalomjegyzék, bibliográfiai leírás, előfizetéssel a kivonat, illetve a teljes szöveg	Tartalomjegyzék, bibliográfiai leírás, kivonat, egyes cikkek teljes szövege
Logikai operátorok	?	AND, OR, NOT	AND, OR, zárójel
Súgó	Van	Van	Van
Szabad hozzáférésnél login	Nincs	Nincs	Nincs
Szabad hozzáférésnél password	Nincs	Nincs	Nincs
Többletszolgáltatás	1. Titles in Physics – 47 lap 1995-től böngészhető tartalomjegyzéke az egyes cikkek bibliográfiai leírásával 2. Select Journal Papers – FREE! – Egyes lapok kiválasztott cikkeit egy űrlap kitöltése után ingyenesen elküldik	Ingyenes tartalomjegyzék-küldés e-mailen keresztül	Email awareness: ingyenes tartalomjegyzék-küldés e-mailen keresztül
Név	American Psychological Association Journals	Annual Reviews	BIO-JOURNALS/ bionet.journals.contents – Table of Contents Archive
URL	http://www.apa.org/journals/	http://www.AnnualReviews.org/ari/	http://www.bio.net/BIO-JOURNALS.html
Folyóiratbázis	47	28	82
A legkorábbi feldolgozott lap megjelenési éve	1997	1984	1990
Tematikus index	Van	Van	Nincs (egy szakterület lapjait tartalmazza)
Alfabetikus index	Van	Van	Van
Kereshető mezők	Szavak, kifejezések	Címszó, szerzői név, kulcsszó vagy kivonat szava, folyóirat címe, megjelenés éve	Cím szava
Megjeleníthető	Tartalomjegyzék, bibliográfiai leírás, a legfrissebb számokban kivonatok is	1984–89-ig: tartalomjegyzék, 1990–94-ig kivonat, 1995-től kivonat és teljes szöveg is elérhető	Tartalomjegyzék, bibliográfiai leírás
Operátor(ok)	AND, OR, NOT, NEAR, ADJ, " ", AND, OR W/N, ?, *, +, #, @, !		AND, OR, NOT, *
Súgó	Van	Van	Van
Szabad hozzáférésnél login	Nincs	Nincs	Nincs
Szabad hozzáférésnél password	Nincs	Nincs	Nincs
Többletszolgáltatás	Válogatott cikkek teljes szöveggel	Nincs	Nincs

Név	BUBL Journals	Cambridge Journals Online	Elsevier Contents Search
URL	http://bubl.ac.uk/journals/	http://www.journals.cup.org/	http://www.elsevier.nl/homepage/alert.htm?mode=contents&main=/homepage/about/estoc
Folyóiratbázis	220	43	1000
A legkorábbi feldolgozott lap megjelenési éve	1990	1997	1995
Tematikus index	Van	Nincs	Van
Alfabetikus index	Van	Van	Szakterületen belül
Kereshető mezők	Teljes szöveg	Cím szó, kivonat vagy teljes szöveg szava, folyóirat címe, szerzői név, munkahely vagy intézmény	Cím szava, kivonat vagy teljes szöveg szava, szerző, ISSN, megjelenés éve
Megjeleníthető	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, kivonat, egyes cikkek teljes szövege	Bibliográfiai leírás, kivonat, előfizetéssel a teljes szöveg	Bibliográfiai leírás, az adott szám teljes tartalomjegyzéke
Operátor(ok)	" ", AND, OR, NOT	NEAR, AND, OR, NOT	AND, OR, NOT, ADJ, NEAR
Súgó	Van	Van	Van
Szabad hozzáférésnél login	Nincs	Ingyenes regisztráció után szabadon választható	Nincs
Szabad hozzáférésnél password	Nincs	Ingyenes regisztráció után szabadon választható	Nincs
Többlétszolgáltatás	A BUBL-Mail service-ben két levelezőlistára: a „lis-bubl-e2”-re és a „lis-bubl-e2med”-re lehet ingyenesen feliratkozni, és akkor küldik a frissen megjelent lapok tartalomjegyzékét e-mailben	Alerting, azaz figyelő szolgáltat: ingyenes tartalomjegyzék-küldés e-mailen keresztül	1. Elsevier Contents Direct: ingyenes tartalomjegyzék-küldés e-mailen keresztül 2. OnlineServices: 69 lap szabadon hozzáférhető tartalomjegyzéke, és a cikkek kivonatai 3. ECONbase: 38 közgazdasági folyóirat tartalomjegyzéke és ingyenes kivonatai 1994-től

Név	Frank Cass Journals	International Digital Electronic Access Library – IDEAL	Ingenta Journals
URL	http://www.frankcass.com/jnl/	http://www.europe.idealibrary.com/gterms.htm	http://www.ingenta.com/TheHello
Folyóiratbázis	67	174	450
A legkorábbi feldolgozott lap megjelenési éve	1997	1995	1996
Tematikus index	Van	Van	Nincs
Alfabetikus index	Nincs	Van	Van
Kereshető mezők	Nincs	Cikk címe, kivonat szava, kulcsszó, szerző neve, megjelenés éve, szűkíthető szakterületre, folyóiratra	Cím szó, kivonat szava, kulcsszó, szerző neve, folyóirat neve, megjelenés éve
Megjeleníthető	Tartalomjegyzék, bibliográfiai leírás	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, a cikk kivonata	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, kivonat
Operátor(ok)	Nincs	" ", AND, OR, NOT, NEAR	, (OR megfelelője) & (AND)
Súgó	Nincs	Van	Van
Szabad hozzáférésnél login	Nincs	A bejelentkező képernyőn a „Guest login” felíratra kell kattintani	A „Guest login” felíratra kell kattintani
Szabad hozzáférésnél password	Nincs	Nincs	Nincs
Többlétszolgáltatás	Egyes számok egyes cikkeinek kivonata olvasható	Free Journals: ingyenes regisztráció után öt lap teljes szövege elérhető	Nincs

Név	Közgazdasági folyóiratok tartalomjegyzékei a BKE könyvtárából	Kluwer Journal Homepages	Michigan Institute of Technology Press Journals
URL	http://puli.lib.bke.hu:80/tartalom/tartalom.html	http://kapis.www.wkap.nl/kapis/CGI-BIN/WORLD/kaphtml.htm?JRNHOME	http://mitpress.mit.edu/journals.tcl
Folyóiratbázis	21	433	41
A legkorábbi feldolgozott lap megjelenési éve	1994	1995	1994
Tematikus index	Nincs	Van	Van
Alfabetikus index	Van	Van	Van
Kereshető mezők	Cím szava, szerző neve	Folyóirat címe, cikk címe, kulcsszó, kivonat szava, szerző, intézményi kapcsolatok, ISSN	Teljes szöveg, csak kivonat, név, cím, csak egyetlen lap, csak egyetlen szakterület
Megjeleníthető	Tartalomjegyzék, bibliográfiai leírás	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, egyes lapok egyes számai teljes szöveggel	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, kivonat
Operátor(ok)	Nincsenek	AND, OR, NOT	AND, OR, NOT, ADJ, NEAR
Súgó	Nincs	Nincs	Van
Szabad hozzáférésnél login	Nincs	Nincs	Nincs
Szabad hozzáférésnél password	Nincs	Nincs	Nincs
Többletszolgáltatás	Online Current Contents, azaz ingyenes tartalomjegyzék-küldés e-mailen keresztül	Egyes lapok teljes szövege is elérhető	Egyes számok teljes szövege elérhető

Név	MTA Regionális Kutatások Központja Könyvtára folyóiratok tartalomjegyzékei	MUSE Project
URL	http://www.dti.rkk.hu/library/toc/index.html	http://muse.jhu.edu/muse.html
Folyóiratbázis	38	46
A legkorábbi feldolgozott lap megjelenési éve	1997	1990
Tematikus index	Nincs	Nincs
Alfabetikus index	Van	Van
Kereshető mezők	Nem kereshető	Cikk címe, szerző neve, tárgy, teljes szöveg
Megjeleníthető	Tartalomjegyzék, bibliográfiai leírás	Tartalomjegyzék, bibliográfiai leírás (ha a böngészéssel jutunk el a cikkhez, akkor a kivonat is)
Operátor(ok)	Nem kereshető	" ", AND, OR, NOT, ADJ, NEAR
Súgó	Nincs	Van
Szabad hozzáférésnél login	Nincs	Nincs
Szabad hozzáférésnél password	Nincs	Nincs
Többletszolgáltatás	Nincs	Egyes lapok teljes szövege elérhető

Név	Oxford Journals	Portland Press Journals	Routledge Journals
URL	http://www.oup.co.uk/jnls/	http://www.portlandpress.co.uk/journals.htm	http://www.routledge.com/routledge/journal/index.html
Folyóiratbázis	171	10	32
A legkorábbi feldolgozott lap megjelenési éve	1996	1976-ban jelent meg egy lap, 1994 a többi 1996-ban	
Tematikus index	Van	Nincs, hiszen egy kis terület lapjait szolgáltatja	Nincs
Alfabetikus index	Van	Nincs	Van
Kereshető mezők	Egy lapon belül annak teljes szövegében	Egyes lapok anyagain belül lehetséges, több lapot átívelő keresés viszont nincs	Nincs
Megjeleníthető	A 35 teljes szövegű lapnak a kivonata, a többinek a tartalomjegyzéke a cikkek bibliográfiai leírásával	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, kivonat, és előfizetés ellenében a teljes szöveg	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, kivonatok, előfizetéssel a teljes szöveg
Logikai operátorok	Szabad szavas keresés	AND, OR, NOT	Nincs
Súgó	Van	Van	Nincs
Szabad hozzáférésnél login	Nincs	Nincs	Nincs
Szabad hozzáférésnél password	Nincs	Nincs	Nincs
Többletszolgáltatás	Tocmail: ingyenes tartalomjegyzék-küldés e-mailen keresztül	1. E-mail current awareness service: ingyenes tartalomjegyzék-küldés e-mailen keresztül 2. Egyes lapoknál ingyenes regisztráció után teljes szövegű hozzáférés	Nincs
Név	Springer LINK	Stockton Press	Swetscan
URL	http://link.springer.de/	http://www.stocktonpress.co.uk/journals/	http://delfin.eik.bme.hu/ili/
Folyóiratbázis	387	36	14 000
A legkorábbi feldolgozott lap megjelenési éve	1995	1997	1995
Tematikus index	Van	Nincs (egy szakterületet dolgoz fel)	Van
Alfabetikus index	Van	Van	Van
Kereshető mezők	Folyóirat címe, cikk címe, szerző neve, kulcsszó, kivonat szava, teljes szöveg, megjelenés éve	Szerzői név, cím szava, kulcsszó	Folyóirat címe, cikk címe, szerző neve, megjelenés éve
Megjeleníthető	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, kivonat, előfizetőknek a teljes szöveg	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, ingyenes regisztráció után kivonat	Bibliográfiai leírás, a lap tartalomjegyzéke
Operátor(ok)	AND, OR, NEAR, „searched as phrase”	AND, OR	ti=címszó (AND, OR, NOT) au=szerző
Súgó	Van	Van	Van
Szabad hozzáférésnél login	Nincs	Nincs	guest
Szabad hozzáférésnél password	Nincs	Nincs	Nincs
Többletszolgáltatás	1. Link alert: ingyenes tartalomjegyzék-küldés e-mailen keresztül 2. Egyes lapokhoz kapcsolódó Online Diskussion Forumot, azaz online vitalehetőséget is kínálnak	1. E-mail alert: ingyenes tartalomjegyzék-küldés e-mailen keresztül 2. Ingyenes regisztráció után hozzáférés a kivonatokhoz	A készítőik integrálták az NPA anyagát is az adatbázisba, így rögtön megállapítható az, hogy a keresett cikk melyik hazai könyvtárban található meg

Név	University of Chicago Press Journals Division	Uncover	Walter de Gruyter Journals
URL	http://www.journals.uchicago.edu/	http://uncweb.carl.org:80/	http://www.deGruyter.de/journals/journals.html
Folyóiratbázis	60	17 000	51
A legkorábbi feldolgozott lap megjelenési éve	1995	1988	1997
Tematikus index	Van	Van	Van
Alfabetikus index	Van	Van, de nagy mérete miatt csak a saját gépre mentve lehet megnézni	Nincs
Kereshető mezők	Fejlesztés alatt	Tárgyszó, folyóirat címe, szerző neve	Nincs
Megjeleníthető	Tartalomjegyzék a cikk bibliográfiai leírásával	Tartalomjegyzék a bibliográfiai leírással	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, egyes számok cikkei teljes szöveggel
Logikai operátorok	Fejlesztés alatt	AND, OR, zárójel	Nincs
Súgó	Nincs	Van	Nincs
Szabad hozzáférésnél login	Nincs	Nincs	Nincs
Szabad hozzáférésnél password	Nincs	Nincs	Nincs
Többletszolgáltatás	Az Electronic Journals szolgáltatásban 5 lap kivonataihoz, illetve teljes szövegéhez ingyen lehet hozzáférni. Itt lehetséges a keresés is a kívánt kulcsszóra	Uncover Reveal: a kért szakterület lapjainak tartalomjegyzéke e-mailben – nem ingyenes!	Egyes számok cikkeinek teljes szövege olvasható

Név	Wiley-VCH Table of Contents	World Scientific Publishers Company – Journals
URL	http://www.wiley-vch.de/contents/index.html	http://www.wspc.com/journals/journals.html
Folyóiratbázis	38	11
A legkorábbi feldolgozott lap megjelenési éve	1995	1997
Tematikus index	Van	Van
Alfabetikus index	Van	Van
Kereshető mezők	A hat legfontosabb lapjuk cikkeinek szerzőire, címeire és tárgyszavaira lehet keresni	Nincs
Megjeleníthető	Tartalomjegyzék, bibliográfiai leírás	Bibliográfiai leírás, tartalomjegyzék, kivonat, teljes szöveg
Logikai operátorok	Egymás mellett álló szavak: _ Fontos szó: + Kevésbé fontos szó: - Előiről történő csonkolás: .	Nincs
Súgó	Van	Nincs
Szabad hozzáférésnél login	Nincs	Nincs
Szabad hozzáférésnél password	Nincs	Nincs
Többletszolgáltatás	Alaptárgyszólista a hat legfontosabb lap cikkeinek leggyakrabban használt tárgyszavaiból	Nincs

Irodalom

- [1] KOLTAY T.: Elektronikus folyóiratok a hálózaton: a jövő útja? = Könyvtári Figyelő, 5. (41.) köt. 3. sz. 1995. p. 449–451.
- [2] PRICE, S. P.–MORRIS, A.–DAVIES, J. E. – HIRST, S.: Elektronikus dokumentumszolgáltatás. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 45. köt. 8–9. sz. 1998. p. 350–368.
- [3] WOODWARD, H.: Az elektronikus információ hatása a folyóirat-gyűjteményekre. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 42. köt. 8–9. sz. 1995. p. 336.

- [4] BRUNSKILL, K. L.: Folyamatos témafigyelés és cikkszolgáltatás. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 45. köt. 3–4. sz. 1998. p. 144.
- [5] GEHRKE, S.: A nyomtatástól az elektronikus kiadásig. Új kihívások előtt a folyóirat-előfizetési ügynökségek. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 44. köt. 12. sz. 1997. p. 470.
- [6] POND, F.: Az elektronikus tartalomjegyzék-szolgáltatás hatása a könyvtárosokra, a felhasználókra és a berendezésre. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 45. köt. 3–4. sz. 1998. p. 108–111.

Beérkezett: 1998. XI. 2-án.